

РВАЊЕ – СРПСКА ОЛИМПИЈСКА ВРЕДНОСТ

Горан Касум

Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Београду, Србија

Сажетак

Рвање у Србији има дугу традицију и бележи велике успехе. По броју освојених медаља на олимпијским играма, рвање је најуспешнији спорт у Србији. Континуитет освајања медаља на великим рвачким такмичењима прекинут је увођењем санкција СР Југославији (1992). Након кризе условљене спортским санкцијама, ново „златно доба рвања“ у Србији почиње 2007. године. Од тада до данас на највећим међународним такмичењима рвачи су освојили 30 медаља у конкуренцији сениора и 17 у категоријама пионира, кадета, јуниора, млађих сениора и студената. Рвачки клуб „Партизан“ тријумфовао је у Лиги шампиона. Кључни фактори за остваривање успеха били су талентовани млади рвачи, развој тренерске структуре, организација међународних такмичења, финансирање врхунског резултата од стране државе и националног олимпијског комитета, али и активност и лидерска улога спортског функционера Ненада Лаловића. Реално је очекивати да ће се наставити континуитет успеха, а један од приоритета у наредном периоду треба да буде изградња националног рвачког тренажног центра, који би омогућио континуиране припреме, ширење рвачке базе, примену метода научног праћења, разрада и дисеминација тренажних метода.

Кључне речи: РВАЊЕ / РАЗВОЈ / ТАКМИЧАРСКИ РЕЗУЛТАТ / НЕНАД ЛАЛОВИЋ / СРБИЈА /

Кореспонденција са аутором: Горан Касум, Е – mail: goran.kasum@dif.bg.ac.rs

РВАЊЕ – ОСОБЕНОСТ СРПСКЕ КУЛТУРЕ И НАЦИОНАЛНОГ ЕТОСА

Рвање у Србији има дугу традицију и ужива значајну популарност. Различите форме народних облика рвања вековима су упражњаване приликом одржавања сајмова, прослава празника, рођења детета, свадби, крштења, успешног завршетка сетве, жетве, бербе... (Касум, Ћирковић, Јовановић, 2012). У оружаним дружинама и четама хајдука, рвање је било веома цењено, а сваки нови члан морао је да покаже рвачку вештину (Милошевић, 1989). Модерно рвање је прихваћено од самих почетака, тако да, већ на Првим олимпијским играма модерног доба (1896), међу свега пет такмичара у рвању, нашао се и Момчило Тапавица из бачког села Надаља, који је наступио као такмичар Аустроугарске и званично заузео четврто место (Колунџија, 1988). Први званични наступи рвача Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца на великим такмичењима били су учешћа Сомбораца Николе Грбића и Иштвана Нађа на Олимпијским играма 1924. године у Паризу, Грбића и Хофман Фриђеша из Новог Сада на Првенству Европе 1927. године у Будимпешти и на Олимпијским играма 1928. године у Амстердаму. Прву медаљу освојио је Милорад Арсић 1955. године, заузевши треће место на Светском првенству у Карлсруеу.

На највећим такмичењима, а то су олимпијске игре, светска и европска првенства, рвачи СФРЈ (до 1963. назив је био ФНРЈ), освојили су укупно 96 медаља, од чега 76 у грчко-римском и 20 медаља у слободном стилу. Медаље у слободном стилу освајали су такмичари из Северне Македоније, док су у грчко-римском стилу само 5 медаља освојили такмичари који су држављани данашње Хрватске, односно, 71 медаљу су освојили такмичари који су држављани Републике Србије (64 медаље освојили су рвачи чланови клубова из Србије). Занимљивост је да је последњу медаљу за СФРЈ освојио управо аутор овог текста, који је 26.04.1992. године освојио бронзану медаљу на Првенству Европе у Копенхагену, један дан пре званичног проглашења Савезне Републике Југославије (СРЈ). Након тога наступио је тежак период за рвање у Србији, током кога је, у наредних 12 година, од увођења спортских санкција СР Југославији у мају 1992. године до 2004. године, на највећим сениорским такмичењима освојена само једна медаља и то бронза Александра Јованчевића на Првенству Европе 1997. године.

Имајући у виду чињеницу да Црна Гора, која је заједно са Србијом чинила СРЈ и касније Државну заједницу Србија и Црна Гора, никада није имала рваче међународне конкретности, тако да су све међународне успехе остварили рвачи из Србије. Од распада СФРЈ, рвачи Србије су на највећим такмичењима освојили још 32 медаље, тако да укупан број освојених медаља износи 128, од чега су 96 медаља освојили рвачи који су у тренутку освајања медаље били чланови рвачких клубова из Србије, док су чак 103 медаље освојили рвачи који су држављани Србије (Милован Ненадић је 7 медаља освојио као члан Гавриловића из Петриње, носилац је националног признања у спорту Републике Србије са сталним пребивалиштем у Зрењанину). Ови резултатски успеси довољно говоре о традицији и квалитету рвања у Југославији и, нарочито у Србији, а као нарочито упечатљив податак издваја се број медаља са олимпијских игара, на којима су рвачи СФРЈ освојили 17 медаља, од чега држављани данашње Републике Србије 11 (10 су били чланови клубова из Србије), Северне Македоније четири и Републике Хрватске две медаље. Поређења ради, на другом и трећем месту те вечне листе најуспешнијих спортова СФРЈ налазе се ватерполо и стрељаштво са по 12 медаља (Табела 1).

Континуитет освајања медаља на великим рвачким такмичењима прекинут је увођењем санкција, које су, између осталог, обухватале и ограничење или потпуно забрану учешћа спортиста СРЈ на међународним такмичењима. Поред ове забране, на велики пад спортских резултата утицала је и лоша материјална ситуација спортских клубова и националног рвачког савеза. Од увођења спортских санкција (30. мај 1992.), па до њиховог суспендовања (23. септембра 1994.), рвачи СРЈ нису освојили ни једну медаљу. Прву медаљу након укидања спортских санкција освојио је Норберт Футо на Светском првенству за кадете (1995.). Спортске санкције су биле и прошле, али врло неповољни услови за развој спорта и спортисте су потрајали наредних 15 година. Први наговештај бољих дана уследио је тек 2006.

године када су спорт и физичка култура нашли своје место у Уставу Републике Србије, чиме су створени и предуслови да се спорту у Србији поклони значајно већа пажња. Колико су године кризе међународних наступа биле тешке за рвање у Србији, може се сагледати и на основу броја квалификованих рвача за учешће на олимпијским играма. Иако су ОИ у Барселони (1992.) одржане у време када су санкције већ биле на снази, и када тимским селекцијама СРЈ није било дозвољено учешће, у тиму националног олимпијског комитета, тзв. „Независних учесника“, учествовало је осам рвача са испуњеном квалификационом нормом. На играма у Атланти (1996) рвање је имало два представника, док за ОИ у Сиднеју (2000) нико од рвача није успео да испуни квалификациони критеријум. Овим квалификационим неуспехом је прекинут континуитет учешћа рвача Србије на олимпијским играма, који је, након три учешћа пре Другог светског рата, непрекидно трајао од ОИ у Хелсинкију (Јовановић, 1996). Након кризе резултата, повратак на стазу успеха био је доста тежак. Током једанаест година, које су уследиле након санкција, од 1995. до 2006. године, освојене су две медаље на сениорским првенствима Европе, а на ОИ у Атини (2004) враћен је олимпијски статус националног рвања са једним представником, што је, у таквим околностима, било у складу са реалним спортским квалитетима и очекивањима националне рвачке организације. Ипак, током трајања периода кризе сениорских резултата, освојено је 9 медаља на јуниорским првенствима света и Европе, две на кадетским првенствима Европе, као и једна на студентском првенству света. У суштини, ови резултати младих рвача показали су да рвање у Србији није у резултатском дисконтинуитету, да је одржан квалитет и конкретност, као и да је очувана популарност јер су млади и даље желели да се баве овим лепим спортом. Како за резултат у узрасним категоријама нису била неопходна превелика финансијска улагања то је, недвосмислено, говорило да је очувана методика тренинга и такмичарске припреме. Највећи део тренажног процеса младих одвијао се у клубовима, није био неопходан велики број дана заједничких припрема и квалитетних спаринга, тренажних и контролних такмичења, а ограничени услови, били су близу оних који би се могли оценити као задовољавајући (Докманац, 2003). Резултати узрасних категорија нагостили су нов успешан период, а потпуни „опоравак“ рвања у Србији, након кризе која је трајала 12 година, најављен је 2004. године, када је Давор Штефанек, тада осамнаестогодишњак, освојио сребрну медаљу на Првенству Европе за сениоре. Тај успех, као и серија сјајних успеха на такмичењима узрасних категорија, најавили су ново златно доба рвања у Србији, које почиње 2007. године. Од тада па до данас, рвачи бележе сјајне резултате и тиме, после краће паузе, настављају континуитет величанствених успеха који траје већ 65 година.

Табела 1 Медаље појединаца и тимова од Краљевине СХС - Југославије, СФРЈ, СРЈ, Тима независних учесника, ДЗСЦГ, до Републике Србије по спортовима, освојених на летњим олимпијским играма

СПОРТ	Званичан назив државе	ЗЛАТНЕ	СРЕБРНЕ	БРОНЗАНЕ	УКУПНО
Атлетика	ФНРЈ	/	2		2
	Србија			1 ж	1ж
	Σ		2	1 ж	3 (1 ж)
Бокс	СФРЈ	3	2	6	11
Ватерполо	ФНРЈ/СФРЈ	3	4		7
	СРЈ			1	1
	СЦГ		1		1
	Србија	1		2	3
	Σ	4	5	3	12
Веслање	ФНРЈ/СФРЈ	1	1	3	5
Гимнастика	Краљевина Југ. (СХС)	3	2	3	8
	СФРЈ	2		1	3
	Σ	5	2	4	11
Кајак и кану	СФРЈ	2	2	1	5
	Србија		1		1
	Σ	2	3	1	6
Кошарка	СФРЈ	1	4 (1ж)	2 (1 ж)	7 (2 ж)
	СРЈ		1		1
	Србија				2 (1ж)
	Σ	1	6(1ж)	3 (2 ж)	10 (3 ж)
Одбојка	СРЈ	1		1	2
	Србија		1 ж		1

	Σ	1	1 ж	1	3 (1 ж)
Пливање	СФРЈ	1 ж	1ж	/	2 ж
	Србија		1		1
	Σ	1 ж	2 (1ж)		3 (2 ж)
Рвање	ФНРЈ/СФРЈ	4	6	6	16
	Србија	1			1
	Σ	5	6	6	17
Рукомет	СФРЈ	3 (2 м+ 1 ж)	1 ж	1	5 (2 ж)
Стони тенис	СФРЈ	/	1	1 ж	2 (1 ж)
Стрељаштво	СФРЈ	2 (1 ж + 1 м)		1 ж	12 (9 ж)
	Независни тим		1 ж	2 (1м+1ж)	
	СРЈ	1 ж	1 ж	1 ж	
	СЦГ		1 ж		
	Србија		1 ж	1 м	
	Σ	3 (2 ж + 1 м)	4 ж	5 (2м + 3 ж)	12 (9 ж)
Теквондо	Србија	1 ж	1 ж	/	2 ж
Тенис	Србија	/	/	1	1
Фудбал	ФНРЈ/СФРЈ	1	3	1	5
Џудо	СФРЈ	/	/	2	2
УКУПНО		31 (26м +5ж)	40 (31м + 9ж)	39 (32м + 7ж)	110 (89м + 21ж)

РВАЊЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ У ПЕРИОДУ 2007-2020

Након периода резултатског дисконтинуитета сениора на међународној сцени током спортских санкција и током декаде друштвених промена у Србији, уз успехе долазећих младих рвача у јуниорској конкуренцији, уследила је декада сјаних успеха и повратка рвања у Србији на позиције које је имало у другој половини 20. века. Успешна декада успеха почела је 2007. године, када је Кристијан Фрис освојио бронзане медаље на сениорским првенствима Европе и света, а Александар Максимовић постао јуниорски првак Европе. Већ следеће године Давор Штефанек осваја бронзану медаљу на Првенству Европе за сениоре, док Максимовић поново постаје јуниорски првак Европе и други на Првенству света за јуниоре. Наши рвачи поново су редовни учесници олимпијских игара, са 2 представника у Пекингу (2008), једног у Лондону (2012) и 3 у Рију (2016).

Од 2007. године до данас на највећим међународним такмичењима, рвачи су освојили 30 медаља у конкуренцији сениора (Табела 2) и 17 у категоријама пионира, кадета, јуниора, млађих сениора и студената (Табела 3). Поред тога, остварен је и историјски успех у клупском такмичењу, пошто је Рвачки клуб „Партизан“ успео да тријумфује у Лиги шампиона (сезона 2009), што је први такав успех клупског рвања на просторима бивше СФРЈ.

Табела 2 Медаље по годинама освојене на највећим такмичењима у категорији сениора

Година	Спортиста	Олимпијске игре			Првенства Света			Првенства Европе			Σ
		Златна	Сребрна	Бронзана	Златна	Сребр.	Бронз.	Златна	Сребр.	Бронз.	
2007	Фрис, К.						1			1	2
2008	Штефанек, Д.									1	1
2010	Петковић, Р.							1			1
2011	Максимовић, А.									1	1
2012	Штефанек, Д.									1	2
	Максимовић, А.									1	
2014	Штефанек, Д.				1						1
2015	Штефанек, Д.						1				2
	Немеш В.									1 (ИЕ)*	
2016	Штефанек, Д.	1						1			4
	Немеш В.							1			
	Максимовић, А.							1			
2017	Немеш, В.				1						4
	Фрис, К.							1			
	Штефанек, Д.								1		
	Максимовић, А.									1	
2018	Кацаја, М.					1			1		6
	Немеш В.					1			1		

	Мићић, С-								1	
	Штефанек, Д.				1					
2019	Немеш В.								1	5
	Немеш М.					1			1 - ИЕ	
	Кацаја, М.					1				
	Мићић, С.							1 - ИЕ		
2020	Мићић, С.							1	1	
Σ	7 рвача	1			2	1	6	1	9	10
										30

Легенда: * ИЕ – Игре Европе (Игре Европског олимпијског комитета)

Овакав биланс медаља у последњих десет година је резултат вишегодишњег рада на оздрављењу рвања и његовог повратка на стазе успеха. Успеха је било много, а свакако најзначајнији је златна медаља Давора Штефанека на Олимпијским играма у Рију (2016). Ова медаља је круна спортске каријере, и резултат вишегодишњег планског рада у рвању. Олимпијски рвачки турнир је најбоље место за потврду перформанси спортисте. Овај успех донео је Давору Штефанеку и назив најбољег рвача на свету у 2016. години. Две титуле првака света, Штефанека и Немеша, као и Фрисова титула првака Европе, наишли су на подршку спортске јавности и друштва Србије, а Давор Штефанек је проглашен, у избору дневног листа Спорт, за најбољег спортисту Србије (2014). Календарска и такмичарска 2018-2019. успуњена је новим успесиима рвача на светском и континенталном првенству са укупно шест медаља. Овај резултатски успех постаје значајнији када се сагледа у односу 47 медаља које су српски спортисти, у олимпијским и параолимпијским спортовима, освојили током 2018. Наведени, као и други успеси, допринели су да се српско рвање врати на своје место у „спортском сазвежђу“. Врхунски резултати су један од начина да се рвање и њему слични спортови нађу у фокусу деце и омладине, спортске и шире друштвене јавности. Већа активност и прилив нових чланова, уочен након ових сјајних успеха, не може бити случајност. Сличан феномен уочен је и у другим националним системима рвања (Монтоја, Ландолфи, Винкелман, Чембрлејн, Фиш, Рајт, 2013).

Посебан значај за развој рвања у Србији има бронзана медаља Стевана Мићића, освојена на Првенству Европе у Русији (2018). То је прва медаља рвача из Србије у слободном стилу освојена на веома значајном такмичењу. Велики такмичарски потенцијал Мићић је потврдио и 2019. године освајањем сребрне медаље на Играма Европе, бронзане на Првенству Европе (2020), као и петог места на Првенству света у Казахстану (2019) и норме за ОИ у Токију. Успеси Мићића, уз два пета места на првенствима Европе и бронзану медаљу Заура Ефендијева на Универзијади 2013. године, те три медаље на Медитеранским играма (2018) и више од 20 на првенствима Медитерана (кадети, јуниори и сениори), отклонили су дилеме са почетка овог века, које су се односиле на оправданост оријентације према слободном стилу у Србији (Касум и Ћирковић, 2006).

Табела 3 Медаље узрасних категорија у обе конкуренције

Година	Спортиста	СВЕТСКА ПРВЕНСТВА			ЕВРОПСКА ПРВЕНСТВА			Σ
		Златна	Сребрна	Бронзана	Златна	Сребрна	Бронзан	
2007	Максимовић, А.				1 (У-20)			1
2008	Максимови, А.		1		1		1 (У-20)	2
2010	Туба, У. (ж)						1 (У-17)	1
2011	Туба, У. (ж)						1 (У-17)	2
	Туба, У. (ж)						1 (У-20)	
2013	Живановић, Б.		1 (У-17)			1 (У-17)		5
	Немеш М.						1 (У-20)	
	Хорти, М.			1 (У-17)				
	Ефендијева, З.			1 Универзијада				
2015	Немеш В.				1 (У-23)			2
	Станкић, В.					1 (У-23)		
2016	Немеш М.						1 (У-23)	1

2017	Нађ, С.						1 (У-23)	2
	Гајић, У.					1 (У-15)		
2019	Нађ, С.					1 (У-23)		1
УКУПНО	10 рвача		2	2	2	4	7	17

И у рвању за жене забележени су значајни успеси. Бронзане медаље које је Уна Туба освојила на два кадетска и једном јуниорском првенству Европе (Табела 3), прве су у историји рвања за жене у Србији. Ове медаље, као и пета места Ане Рањеловић и Мериме Галетин на Сениорском првенству Европе (2017) потврђују да су се наши тренери, током последње деценије, солидно изборили са изазовима и проблемима који су евидентирани у почетној фази развоја рвања за жене (Касум, 2006). Све наведено даје за право да се и у овој конкуренцији (рвање у конкуренцији жене је олимпијска рвачка дисциплина) надамо добрим резултатима, мада остаје жал због одлуке Уне Тубе да се у време своје пуне такмичарске зрелости више посвети неолимпијским рвачким дисциплинама (Касум и Радовић, 2007б).

У прегледу најзначајнијих резултата морају се поменути и успеси у неолимпијским рвачким дисциплинама. На Трећим светским рвачким играма (2008), рвачи Србије освојили су прву медаљу у греплингу. Успеси у овој и другим неолимпијским дисциплинама (рвање на песку, панкратион, рвање у појас, казак курес, гуреш...), постали су редовни. Већ до 2012. године у овим дисциплинама освојено је 55 медаља (Касум, Ћирковић, Јовановић, 2012), а укупан број медаља у ових 13 година премашио је 120. Примера ради, само на Првенству Европе 2018. године у Зрењанину (Србија) наши рвачи су освојили укупно 11 медаља, од чега 7 у мушкој и 4 у женској конкуренцији, док је златну медаљу освојио Никола Гајић у дисциплини „казак куреш“. Годину дана раније, на Европском првенству 2017. године у Новом Саду (Србија) освојено је девет медаља, 4 код жена и 5 код мушкараца, а једино злато освојила је Уна Туба у дисциплини „алиш“, која је у истој дисциплини те године дошла и до титуле првака света. Наравно, ове медаље немају исту тежину као оне у олимпијским дисциплинама, али свакако врло значајно утичу на промоцију и популаризацију рвачког спорта у Србији (Касум и Радовић, 2008). Очито је, и то је добро да многи рвачи, који не могу да се квалификују за учешће на ОИ, своју спортску знатижељу, мотивацију и личну сатисфакцију проналазе у неолимпијским дисциплинама, чиме се шири база и рвање чини привлачним још већем броју младих. Појава наглашеног интересовања за неолимпијске рвачке дисциплине поклапа се са прогресом резултата у олимпијским дисциплинама, а сличне законитости примећене су у готово свим водећим рвачким земљама (Касум, Јовановић и Ћирковић, 2010). Неолимпијске дисциплине додатно популаришу рвање и шире сазнање о вредностима рвања као основе за друге спортове (Илић, Мудрић, Касум, Ћирковић и Гавриловић, 2012; Поповић, 2014). Оне су и надградња професионалне каријере (Sports/Pro Wrestling, 30.8.2016; Alabama Entertainment, 2.9.2016.).

ТРЕНЕРСКА ОРГАНИЗАЦИЈА И „ГЕОГРАФИЈА“ РВАЧКОГ САВЕЗА СРБИЈЕ

Наравно, сјајни успеси спортиста никада не долазе без подршке осталих фактора. Ову сјајну генерацију рвача створили су тренери који су са њима радили. Неколико наших врхунских рвача рођени су и одрасли у Сенти, то никако не може бити случајност. Сви знају за актуелне репрезентативце браћу Немеш и Фрис, али из Сенте потиче и већи број репрезентативаца у свим узрасним категоријама, које су тренирали некадашњи велики рвачи Нандор Сабо и Ласло Зерге. Суботица већ деценијама даје велики број врхунских рвача, а свима њима, па и Давору Штефанеку, тренер је био легендарни Сретен Дамјановић.

Београдски Партизан изнедрио је одличну генерацију рвача и постигао сјајне успехе, а тренер Петковића, Максимовића, Бајловића и других, био је Бошко Кеџман.

Зрењанински Пролетер је последњих десетак година најуспешнији клуб у Србији, а тренер ове екипе је Војислав Трајковић. Творац моћног рвачког клуба у Новом Саду је Рајко Тешановић, а сјајну генерацију младих рвача у Сомбору створио је Градимир Дедић.

Селектори репрезентације у протеклих 20 година били су: Бранислав Пиперски (1997-2000), Горан Касум (2000-2004), Милорад Докманац (2005-2012), Бојан Мијатов (2013), Сретен Дамјановић (2014-2015), а садашњи селектор Милорад Докманац ту функцију поново обавља од 30.12.2015. године. Као тренери репрезентативних селекција, поред већ поменутих клупских тренера, били су укључени и: Ласло Шлајхер из Кањиже, Пајо Ивошевић и Александар Јованчевић из Новог Сада, Драган Радојевић, Ивица Дујмић и Срђан Ђоковић из Крагујевца, Милан Марић и Игор Фргић из Сомбора, Младен Кецман, Станко Богдан, Станков Сретен, Далибор Перовић, Батрић Караџић и Дејан Јовичић из Београда...

Као посебно успешан период српског рвања издваја се онај од 2014. године, када је тренер сениорске репрезентације у грчко-римском стилу постао прослављени бугарски тренер Стојан Добрев, а за ових 7 година, под његовим вођством, освојено је 20 медаља на највећим такмичењима сениора и 5 у конкуренцији млађих сениора. Наравно, никада није могуће набројати све оне који су радили са рвачима, али је од 2011. године и ступања на снагу Закона о спорту, уведена прецизна евиденција и лиценцирање тренерског кадра. У 54 активна рвачка клуба, који су чланови Рвачког савеза Србије, ангажовано је 152 спортска стручњака (Управни одбор Рвачког савеза Србије, 28.12.2016.), што свакако није мали број, али проблем представља чињеница да већини њих то није једино занимање, већ ту функцију обављају уз неки други стални посао. Управо је то, као и у неким другим националним спортским савезима, један од битних разлога недовољне ефикасности нашег тренерског кадра (Радојевић, Грбовић и Јевтић, 2019), што је и резултирало потребом да се из иностранства доведе главни тренер репрезентације. Један од обавезних услова за добијање и обнављање тренерске лиценце је присуство семинарима за континуирану едукацију, на којима су теме тренажна технологија, анализа такмичења, опоравак и исхрана, као и обавезна едукација из области допинга, чиме је РСС у потпуности прихватио препоруку да се борба против допинга заснива, пре свега, на превентивном плану (Мандарић и Делибашић, 2014). Значај одржавања ових семинара, у циљу превенције нежељених појава у спорту, огледа се и у томе што, на пример, повреде противника настале кршењем правила уопште нису забележене у рвању (Мандарић и Делибашић, 2016). Осим тога, ови семинари су допринели поштовању правила о борби против допинга, па је, након неколико допинг прекршаја, ситуација у српском рвању и по том питању спортска. Томе у прилог иде и перцепција млади људи који рвање не доживљавају као спорт у коме је допинг значајно присутан (Павловић, Савић, Тошић, 2016).

СПОРТСКИ ФУНКЦИОНЕРИ У РВАЊУ, СПОРТУ СРБИЈЕ И МЕЂУНАРОДНИМ СПОРТСКИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА

Када се анализира „прогрес“ рвања у Србији, поред такмичара и тренера, који су непосредни ствараоци спортског резултата, морају се поменути и људи који обезбеђују услове за рад. Након врло изазовних година у развоју друштва Србије (крај деведесетих година прошлог века), током којих су националну рвачку организацију водили појединци из неспортских делова друштва, значајне промене у простору лидерства, функционера и чланова националне организације започете су крајем 2001. године, када је бизнисмен из Београда, Ненад Лаловић изабран за председника РСС. Његов избор донео је: ефикасну организацију, материјалну сигурност, пословни код... изграђен је нови имиџ рвачког савеза. У првим годинама свог рада у рвању, Лаловић је велику подршку имао од Милана Бате Ерцегана, који се 2002. године повукао са функције председника Светске рвачке организације - ФИЛА, коју је обављао пуних 30 година, као и Бранислава Симића, прослављеног рвача и рвачког судије, који је годинама био задужен за судије у Европи и један од водећих судија на свету. Људски квалитет, професионалне

способности и визија Лаловића омогућили су брзи успех како рвања тако и националне рвачке организације у међународном спорту. Промене у РСС су препознате и у меународном спортском окружењу, тако да Лаловић 2004. године постаје члан Бироа Европске рвачке федерације ЦЕЛА, док је 2006. изабран у најуже руководство Биро ФИЛА. Поред значајних промена које је иницирао на домаћој и међународној сцени, Лаловић је један од најзаслужних појединаца у успешној завршеној мисији опстанка рвања на програму олимпијских игара. Кампања коју је добио у корист олимпизма, борећи се не само за рвање већ и за изворне романтичарске и просветитељске олимпијске вредности, обезбедила му је место привременог председника Светске рвачке федерације FILA (данас UWW), да би на редовном Конгресу FILA (2014) био изабран на место председника за пун шестогодишњи мандат. Успеси на организационом и спортско-дипломатском плану учинили су да Лаловић 2015. године постане члан Међународног олимпијског комитета (МОК), и да као представник Асоцијације летњих олимпијских спортова (ASOIF), буде изабран за члана Извршног одбора МОК (2018). Место у МОК-у није по националном кључу, али, Србија пре Лаловића никада није имала члана у овом, највишем спортском телу, а бенефит од тога има читав наш спорт, па наравно и рвање. Лаловић је функцију председника РСС обављао до 2008. године, а наследио га је Модест Дулић, који је ту функцију вршио годину дана. Након Олимпијских игара у Пекингу председник РСС постаје Жељко Трајковић, и ту функцију обавља и данас. Као заслужни спортиста, уз искуство које је стекао као председник РК Пролетер и потпредседник РСС, Трајковић остварује запажене резултате. Позитивне промене друштва и државе у односу на спорт, донеле су мање брига око финансија, док је ауторитет рвања у међународном окружењу омогућио да се у Србији сваке године организује неко од значајних такмичења. Организационом консолидацијом и резултатским прогресом Савез је постао пример водеће, успешне националне спортске организације. Трајковић је члан Извршног одбора ОКС и потпредседник Спортског савеза Србије, а 2017. године изабран је у Биро Европске рвачке федерације – ЦЕЛА.

Потпредседник РСС већ дуги низ година је Рајко Балтић, директор РК Партизан, који је током минулих 25 година остварио сјајне успехе са београдским Партизаном, организовао многа велика такмичења и оставио веома дубок траг у српском рвању. Балтић је 2017. године изабран за првог потпредседника Медитеранске рвачке федерације - CMLA. Један од истакнутих спортских радника у минулом времену свакако је и Војислав Табачки, некада успешан рвач и истакнути рвачки судија, који тренутно обавља функцију координатора за неолимпијске дисциплине, а обављао је функције председника Спортског савеза Србије и потпредседника ОКС (2005-2008), те помоћника Министра омладине и спорта у Влади Републике Србије (септембар 2008. – јануар 2010.).

На место председника Спортског савеза Србије (територијалне спортске организације Србије) изабран је Давор Штефанек (2017), што представља још једно велико признање њему лично, али и целој рвачкој организацији.

Свака спортска организација, па и РСС, успешна је зато што има добре оперативце, који креирају и реализују програмске активности. Генерални секретари у минулих 10 година били су: Младен Кеџман (2008-2011), Милан Јелић (2012), Милорад Докманац (2013-2014) и поново Милан Јелић (2014-). Јелић је 2016. године проглашен за најбољег генералног секретара националних гранских савеза у Србији.

Када је реч о рвачким судијама, то је једина карика која није пратила препород рвања у Србији. Након ОИ у Атини и силаска са светске сцене легендарних судија Бранислава Симића, Дарка Нишавића и Војислава Табачког, који су годинама били водеће судије светске и континенталне федерације, српско рвање остало је без представника у судијском врху. Иако је Табачки 2006. године добио златну пиштаљку као најбољи судија на Светском првенству, ипак, због несугласица унутар РСС није добио прилику да суди на ОИ у Пекингу, тако да после дуго времена нисмо имали судију на највећем такмичењу. На ОИ у Лондону судио је Младен Кеџман, али већ на ОИ у Рију нико од судија из Србије није био међу изабраним. Тренутно, РСС има 40 рвачких судија које суде домаћа и међународна такмичења, а прилику

да суде на великим међународним такмичењима најчешће добија троје наших судија: Весна Пиперски Цуцић, Рудолф Леринц и Никола Торбица.

ЧИНИОЦИ ПРОГРЕСА РВАЊА И СРПСКЕ РВАЧКЕ ОРГАНИЗОВАНОСТИ

Ни један велики спортски успех, по правилу, не долази изненада. Осмишљени напори да се до успеха дође трајали су пуних 20 година. Рвачи и њихови тренери, породице, спортски функционери, администрација, али и велики број других струка и занимања налазе се иза континуитета успеха српског рвања. „Догађање“ резултата захтевало је неке предуслове, међу којима се издвајају:

Генерација талентованих рвача

Први фактор, веома битан за прогрес сваког спорта, самим тиме и рвања у Србији, јесте ступање на сцену једне изузетно талентоване генерације. Ту генерацију су предводили Штефанек, Фрис и Максимовић, а врло брзо и успешно, придружили су им се Петковић, браћа Немеш, Кацаја, Станкић, Мићић, Ефендијев, Нађ. Тренажни амбијент, тренери, подршка, национална признања довели су до професионализације најуспешнијих рвача. Тренинг и такмичења су постала радно место чиме је смањен бој испадања трофејних јуниора на преласку у сениорску такмичарску категорију. Не тако давно, наши најталентованији млади рвачи напуштали су рвање и спорт пре навршене 21-22. године живота, у периоду када почиње најповољнији период за остваривање врхунских резултата у рвању (Касум, 2006б; Касум и Радовић, 2007а). Тако су своју такмичарску каријеру завршили Јакшић и Вучелић који су били кадетски прваци света, јуниорски првак Европе Ренко, вицешампион Европе Корица, кадетски вицешампиони Европе и света Агоштон и Црнобрња, први, други и трећи на светском фестивалу рвања Поштић, Младеновић и Борозан, као и многи други који нису освајали светске и европске медаље, али су поседовали врло евидентан потенцијал... Пре генерације која је била прекретница, само четири рвача су успели да освоје медаље и у узрасним такмичарским категоријама (кадети, јуниори, млађи сениори) и у сениорској конкуренцији (Докманац, 2003). У анализи успешности текуће генерације, то је остварило 6 рвача: Штефанек, Фрис, Максимовић, Мићић, Мате и Виктор Немеш. Осим њих, и већина оних који су показали смисао и потенцијал за највиша спортска остварења, остали су у такмичарском рвању, а реално је очекивати да ће се ускоро још неко из актуелне генерације наћи на списку освајача медаља и на сениорским такмичењима. Бољи услови су креирали прилику за успех. Наравно, као и свака друга, тако се и ова анализа одвија кроз могућности да се један спорт, са релативно малим бројем спортиста и клубова одржи, да се кроз учење и усавршавање заједно развијају и сениори и млађи спортисти.

Опредељење друштва Србије према спорту

Познато је да макро окружење спорта има велики утицај на спортски резултат. Почетком измене комплетног система спорта у Србији, може се сматрати 2006. година, када је почела реализација циљева пројекта ОК Србије „Пекинг 2008“ (Евтић, 2013). Те године на заједничкој седници свих актера спорта Србије усвојен је предложени модел националног система спорта са јасно дефинисаним местом, између осталог и улогом државних органа, политичких и привредних структура из окружења спорта (Јевтић, 2012). У септембру исте године, спорт је нашао своје место у Уставу Републике Србије, чиме су створени законодавни предуслови да се спорту у Србији посвети значајно већа пажња него до тада. Финансирање врхунског спорта преузела је држава, што је за рвање и остале непрофитабилне спортове представљало сигуран искорак ка будућности. Рвање, као и већина некомерцијалних спортова, без значајне помоћи државе не може да обезбеди чак ни делимичну реализацију свог програма (Јевтић, 2019), па је идеја да на почетку године спортски савези потпишу уговор са Министарством омладине и спорта РС и унапред знају на која средстава могу да рачунају, обезбедила неопходну сигурност и стабилност у раду. Сама

чињеница да је новац из потписаног уговора на располагању врхунском спортисти и тренеру, значајно је унапредила припрему и реализацију програма рада, јер, за разлику од претходног периода, више није било потребно тражити изнуђена алтернативна решења, као што су: смањивање броја такмичара и тренера у делегацијама, изостављање пратећег особља, скраћивање и „поједностављено“ припреме и путовања, избор јефтине опреме и суплементације... Најбољи рвачи, сениори и јуниори, добијају спортске стипендије, а освајачима медаља на највећим такмичењима исплаћене су новчане награде. Сви освајачи медаља на ОИ, светским и европским првенствима, који су држављани Републике Србије, са навршених 35 година живота, почев од 15.2.2007. стекли су право на национална признања (од 2009. године ова граница је подигнута на 40 година). Овом мером делимично је решен један број социјалних изазова од значаја за посткаријеру врхунских спортиста, али је то била и значајна лична сатисфакција, као и додатни мотив за даље спортско напредовање. Када је Уредба о националним признањима у спорту усвојена, позитивно је дескриминисала 19 рвача. Данас је у животу 14 „старих“ освајача медаља, али је од 2007. године девет рвача испунило услове да постану носиоци овог признања (8 такмичара и 1 тренер). Од 1912. године, када је основан први Рвачки клуб у Сомбору, до 2007. године, када су уведена национална признања и награде за медаље, укупно 23 рвача држављана Србије освајало је медаље на највећим такмичењима (Касум, Ћирковић, Јовановић, 2010). Од 2007. године до данас такав успех већ је остварило осморо рвача, од којих седморица нису имали ниједну велику медаљу пре тога. Давор Штефанек је, једини од те осморице, као активни спортиста и пре увођења националних признања испуњавао услов за национално признање (друго место на ПЕ 2004). Ипак, у периоду који следи, као ретко који спортиста индивидуалних спортских грана у Србији, Штефанек је успео да освоји још осам медаља у складу са критеријумима за национално признање и више пута потврди да се ради о врхунском - елитном спортисти. Ако се овој анализи дода и податак да за рвачку репрезентацију Србије тренутно наступа петорица рвача са српским држављанством, а који су до скоро били држављани Сједињених Америчких Држава, Русије, Грузије и Бугарске, постаје јасно да су национална признања спортистима изузетно стимулативна мера за кретање ка врху пирамиде спортског успеха.

Национални тренери и тренерска организација

Успех спорта је мера надарености спортисте са којима раде надарени тренери. Поред њих, за перспективу и визију развоја спорта, важни су талентовани лидери са визијом. Српско, европско и светско рвање су имали срећу да је господин Ненад Лаловић своје професионално опредељење заменио функцијом спортског функционера са визијом и капацитетом да проблемима националног и међународног рвања приђе кроз традицију, али и уз иновације. Још једанпут се потврдило да има много заједничког узмеђу спортисте и предузетника, а интенција пословног света, да добре спортисте преводи у предузетнике, још једанпут се потврдила као оправдана (Јевтић, 2014).

Организација и учешће на међународним такмичењима

Од 2002. године до данас, у Србији је сваке године организовано барем једно велико такмичење, а четири пута су у истој години организована два велика такмичења (Табела 3). За последњих 17 година у Србији је организовано 23 велика међународна такмичења. Поређења ради, у време СФРЈ за скоро пола века њеног постојања, велика такмичења организована су само три пута: у Скопљу (данас Република Северна Македонија) је одржано сениорско Првенство Европе (1968), као и сениорско Првенство света у слободном стилу (1981). На Хвару (данас Република Хрватска) је 1972. године одржано јуниорско Првенство Европе (грчко-римски и слободни стил). Организација великих такмичења у првој и другој декади 21. века допринела је значајном унапређењу рвачке инфраструктуре, повећању масовности и популарности овог спорта, као и укључивању већег броја волонтера и других професија у структуру

рвачке организације. Кроз организацију међународних такмичења, Рвачки савез Србије постао је један од најбоље организованих спортских савеза у Србији, о чему говори велики број признања и награда.

Табела 4 Међународна рвачка такмичења организована у градовима Србије

Год.	Такмичење	Дисциплина	Категорија	Град
2002	Првенство Европе	грчко-римски	јуниори	Суботица
2003	Првенство Европе	грчко-римски	сениори	Београд
2004	Квалификациони турнир за Олимп. игре	грчко-римски	сениори	Нови Сад
2005	Првенство света	грчко-римски	ветерани	Београд
2006	Финални турнир Куп европских шампиона	грчко-римски	сениори	Зрењанин
2007	Финални турнир Куп европских шампиона	грчко-римски	сениори	Зрењанин
2007	Првенство Европе	грчко-римски, слободни, жене	јуниори	Београд
2008	Квалификациони турнир за Олимп. игре	грчко-римски	сениори	Нови Сад
2009	Првенство Европе	грчко-римски, слободни, жене	кадети	Зрењанин
2010	Првенство света	грчко-римски, слободни	ветерани	Београд
2011	Првенство Европе	грчко-римски, слободни, жене	јуниори	Зрењанин
2011	Првенство света	неолимпијске дисциплине	сениори	Београд
2012	Првенство Европе	грчко-римски, слободни, жене	сениори	Београд
2013	Првенство света	грчко-римски, слободни, жене	кадети	Зрењанин
2014	Првенство света	грчко-римски, слободни	ветерани	Београд
2014	Првенство Медитерана – сви узрасти	грчко-римски, слободни, жене	кадети, јуниори, сен.	Кањжа
2015	Првенство Европе	грчко-римски, слободни, жене	кадети	Суботица
2016	Квалификациони турнир за Олимп. игре	грчко-римски, слободни, жене	сениори	Зрењанин
2017	Првенство Европе	грчко-римски, сл., жене, неолимп.	сениори	Нови Сад
2017	Првенство Европе	грчко-римски, слободни, жене	пионири	Београд
2018	Првенство Европе	неолимпијске дисциплине	сениори, јуниори	Зрењанин
2019	Првенство Европе	грчко-римски, слободни, жене	млађи сениори	Нови Сад
2020	Светски куп	грчко-римски, слободни, жене	сениори	Београд

Инострани тренери у Рвачком савезу Србије

Долазак бугарског тренера Стојана Добрева је решење које се мора посматрати са позиције јачања тренерске организације, али, и пре свега, „увоз“ метода рада којима се може обезбедити конкретност такмичарског резултата. Стручњак из Бугарске се одлично уклопио у српско рвање и сарадњу са легендарним тренером Сретенем Дамјановићем. Није изостао ни одговор спортиста, који, када имају добру сарадњу са тренером, постају сигурнији у своје вештине и способности и постижу боље резултате на такмичењу (Jowett, & Cramer, 2009). Добрев је донео специфичан приступ у раду, уз наглашени инструктивни стил тренерског рада, који је, уз већ постојећи стил награђивања или Feedback (Марјановић и Рађевић, 2016) представљао иновацију прилагођену етосу српског рвача. Извршене промене нису биле сувише инвазивне, али су у почетку наишле на одређени отпор спортиста, који су, ипак, врло брзо препознали и прихватили оријентацију од демократског ка инструктивном приступу тренера. Ако се зна да тренер има огроман значај и улогу у рвању (Kasum, & Gligorov, 2013; Касум, Мијић и Јанковић, 2007), да је он тај који мора да проанализира и сагледа факторе који граде резултат (Касум, 2001; Касум, 2007; Касум и Бачанац, 2007; Kasum, & Radović, 2009), сасвим је логично да је Стојан Добрев био једна од кључних карика у ланцу српског успеха у рвању. До сада је на највећим светским такмичењима, са српским рвачима освојио 20 медаља у конкуренцији сениора и 5 у конкуренцији млађих сениора. Уз ове успехе наших рвача на највећим светским такмичењима, треба поменути и три медаље освојене на недавно завршеном Светском купу у Београду, децембара 2020. године. Наведено потврђује да рвачи квалитетно раде, што сваку анализу са пројекциом будућег развоја српског рвања чини оптимистичном и реалистичном.

ЗАКЉУЧАК

У последњој декади рвање у Србији је остварило велики број врхунских резултата. Криза настала у време спортских санкција након распада СФРЈ у потпуности је превладана, а јака и стабилна држава, која жели и подржава спорт, био је један је од основних предуслова за постављање реалних и остваривих планова по питању развоја рвања, од учесничког до врхунског.

Рвачка организација Србије је изнедрила врхунског спортског функционера и дипломату - Ненада Лаловића, који је за кратко време учинио јако пуно за афирмацију рвања у Србији и свету.

Долазак бугарског тренера Стојана Добрева је карика која је недостајала у стручном раду РСС.

У измењеним условима функционисања рвачке организације и напредовања у људским ресурсима и материјалним условима тренинга, уз ефикасност саме националне организације и рвачких клубова, створени су предуслови за континуитет успеха како у погледу масовности, тако и у делу квалитета и конкретности на међународним такмичењима.

Пут до Токија 2021. је испланиран и реално је очекивати да ће се наставити континуитет успеха. Мате Немеш, Кацаја и Мићић већ су обезбедили норму за наступ на олимпијском рвачком турниру. Реално је очекивати да им се придруже и Виктор Немеш и Зураб Датунашвили, а шансу на квалификационим турнирима покушаће да искористе још неки рвачи.

Олимпијске игре у Токију тренутно јесу главни циљ, али је веома битно размишљати и о томе шта након Токија. Фрис и Штефанек већ су најавили завршетак своје такмичарске каријере, а вероватно и Максимовић неће имати репрезентативних такмичарских амбиција. За очекивати је да тренер Стојан Добрев неће остати у српском рвачком систему. У таквим околностима, неко из ове генерације рвача требало би да, уз подршку неког од искуснијих тренера, преузме бригу о репрезентативним и селекцијама младих и талентованих рвача. Браћа Немеш, Кацаја, Датунашвили, Нађ, Живановић, Мићић, Вуковић, Илић, Ковачевић и остали млађи рвачи представљају одличну базу, тако да је план за ОИ у Паризу (2024) реалан и изводљив.

Декада иза нас потврдила је да, када се талентованим спортистима омогући да имају добре услове и добро вођен тренажни процес, врхунски резултат не може изостати. Остало је још да РСС у наредном периоду добије национални тренинг центар. Ограничени услови су предодредили да су велики рвачки центри у Суботици, Зрењанину, Новом Саду, Сенти, Сомбору и Београду. Национални тренажни центар „Кошутњак“, који се гради у Београду, као и Рвачка академија на северу Србије, омогући ће да припремама присуствује већи број спортиста, тренера и особља у окружењу које је нераздвојиви део плана и реализације врхунског такмичарског резултата. Изградњом тренажних центара створиће се услови да се рвачка база прошири и увећа.

Напомена

Рад је настао у оквиру пројекта „Ефекти примењене физичке активности на локо-моторни, метаболички, психо-социјални и образовни статус српског становништва“, бр. III 47015, циклуса 2011-2020, а део је потпројекта „Ефекти примењене физичке активности на локо-моторни, метаболички, психо-социјални и образовни статус популације врхунских спортиста Републике Србије“.

ЛИТЕРАТУРА

1. Alabama entertainment (2.9.2016.). *31 Wrestlers Who Also Played College and Pro Football from Steve Austin to Roman Reigns*. Доступно (18.7.2018) на https://www.al.com/entertainment/index.ssf/2016/09/29_pro_wrestlers_who_also_play.html
2. Докманац, М. (2003). *Проблематика преласка јуниора у сениорску конкуренцију*. Тренерски семинар у Кањижи, 1-2. фебруар 2003. Суботица: Интерни документ.

3. Евтић, Б. (2013). Олимпијска програма в контексте развита система националног спорта. *Наука в олимпијском спорте, 1*, 27-36.
4. Илић, В., Мудрић, М., Касум, Г., Ћирковић, М. и Гавриловић, Д. (2012). Морфолошке и моторичке карактеристике цудиста млађег школског узраста. *Физичка култура, 66*(2), 110-118.
5. Јевтић, Б. (2012). Управљање програмима за учешће на мега спортском догађају. *Management Časopis za teoriju i praksu menadžmenta, (63)*, 63-74.
6. Јевтић, Б. (2014). Спорт и предузетништво. У: *Технологија, култура и развој, Зборник радова 21* (122-135). Београд: Удружење технологија и развој.
7. Јевтић, Б. (2019). Систем спорта у државно независној Републици Србији - од промишљеног почетка до исцрпљујућег државног интервенционизма. *Физичка култура, 73*(1), 3-22.
8. Јовановић, М. (1996). *Првих стотину година*. Нови сад: Грапхиц.
9. Касум, Г (2001). Критички осврт на 48. Европско првенство у рвању грчко-римским стилем. *Физичка култура, 55*(1-4), 127-129.
10. Касум, Г. (2006а). Женско рвање. *Годишњак, (13)*, 60-61.
11. Касум, Г. (2006б). Старосна структура врхунских рвача слободним стилем. У: *Зборник радова са 12. Национални научни скуп са међународним учешћем "ФИС комуникације 2006"* (143-151). Ниш: ФФК Универзитета у Нишу.
12. Касум, Г. (2007). Утицај тренера на избор главне поентираће технике врхунских рвача. У: *Зборник радова са 3. Међународна конференција "Менаџмент у спорту"*(263-268). Београд: Факултет за менаџмент у спорту Универзитет "Браћа Карић".
13. Касум, Г. и Бачанац, Љ. (2007). Повезаност неких психолошких карактеристика врхунских рвача и њихових главних поентирајућих техника. *Физичка култура, 61*,(1-2), 1-24.
14. Kasum, G.& Gligorov, S. (2013). Importance and role of the trainers in wrestling. *Activities in physical education and sport*,3,(1), 54-59.
15. Касум, Г., Јовановић, С. и Ћирковић, З. (2010). Народни облици рвања и њихов утицај на модерно рвање. *Актуелно у пракси, (9)*, 31-44.
16. Kasum, G., & Kasum, B. (2011). Sports Facilities Issue in Wrestling. In: Ćirović Goran (Ed.) International Congress "Sports Facilities" Standardizations and Trends, (89-98). Belgrade: University of Belgrade, Faculty of Sport and Physical Education.
17. Касум, Г., Мијић, З. и Јанковић, С. (2007). Проблем селекције у борилачким спортовима са посебним освртом на рвање. У: Д. Живановић (Ур.) *13. Национални научни скуп са међународним учешћем "ФИС комуникације 2007"* 1.-2.11.2007., *Зборник радова*(406-412) Ниш: ФФК Универзитет у Нишу.
18. Касум, Г. и Радовић, М. (2007а). Повезаност старосне структуре рвача и врхунских резултата у рвању грчко – римским стилем. *Гласник Антрополошког друштва Југославије, (Св. 42)*, 75-84.
19. Касум, Г. и Радовић, М. (2007б). Старосна структура врхунских рвачица. *Спорт Монт, јун, (12 – 14/5)*, 351 – 359.
20. Касум, Г. и Радовић, М. (2008). Савремене тенденције у спортском рвању. *Спорт Монт, август (15 – 17/6)*, 343-353.
21. Kasum, G., & Radović, M. (2009). Connection of some morphological characteristics of best wrestlers and their main scoring techniques. In: W. Starosta, V. Jevtić (Eds) *10th Sportkinetics Conference Belgrade 2007 "New ideas in fundamentals of Human Movement: current issues and perspective"*, Vol. 26 (287-295). Belgrade: IASK
22. Касум, Г. и Ћирковић, З. (2006). Дилеме и идеје везане за слободни стил рвања у Србији и Црној Гори. *Спорт Монт, јун (10 – 11/4)*, 465-471.
23. Касум, Г., Ћирковић, З. и Јовановић, С. (2010). Народно и спортско рвање у Србији. *Актуелно у пракси, (9)*, 58-71.
24. Касум, Г., Ћирковић, З. и Јовановић, С. (2012). *Рвање*. Универзитет у Београду: Факултет спорта и физичког васпитања.
25. Колунџија, Д. (1988). *Рвање у Југославији*. Београд: Савез рвачких спортова Југославије.
26. Мандарић, С. и Делибашић, В. (2014). Санкционисање допинга у спорту. *Физичка култура, 68*(1), 39-49.
27. Мандарић, С. и Делибашић, В. (2016). Кривичноправни аспект повреда у спорту. *Физичка култура, 70*(2), 105-114.
28. Милошевић, П. (1989). *Свети ратници*. Горњи Милановац: Дечије новине и Јединство – Приштина.
29. Монтоја, К., Ландолфи, Е., Винкелман, М., Чембрлејн, Ш.П., Фиш, К. и Рајт, М.Д., (2013). Утицај олимпијске године на стопу физичке активности у слободно време у канадским провинцијама и на територијама. *Физичка култура, 67*(2), 143-147.
30. Поповић, В. (2014). *Примена рвања у ММА* (Непубликовани дипломски рад). Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Београду.
31. Радојевић, Ј., Грбовић, М. и Јевтић, Б. (2019). Академски студијски програми и школовање за професију спорт, занимање спортски тренер. *Физичка култура, 73*(1), 89-105.
32. Управни одбор Рвачког савеза Србије (28.12.2016.). *Програм развоја рвачког спорта у Републици Србији за период 2017-2024. године*. Доступно (18.7.2018.) на http://www.wrestling-serbia.org.rs/pravilnici/program_2020.pdf
33. Sports/Pro Wrestling(30.8.2016).Pro Football Players Who Became Pro Wrestlers. Доступно (18.7.2018.) на <https://www.newsday.com/sports/pro-wrestling/nfl-and-other-pro-football-players-who-became-pro-wrestlers-1.9208379>

Online first